

ДУНАВСКАТА ПОРОДА КОНЕ – МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

**Стара Загора
2018 г.**

ДУНАВСКАТА ПОРОДА КОНЕ – МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

проф. д-р Георги Бързев; гл. ас. д-р Радка Влаева
гл. ас. д-р Мая Попова; гл. ас. д-р Надежда Луканова

Стара Загора
2018 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Конете от Дунавската порода са една от най-обсъжданите теми в коневъдството на България през последните десетилетия. Причините са най-различни, но основната от тях е свързана с действителния произход на контролираните жребци, кобили и подрастващи кончета, както и „чистотата“ на самите животни.

Преди да взема решение за подготвяне и изнасяне на лекция на тази тема, имах многократни срещи и разговори със собственици на коне от Дунавска порода, присъствах на организираните изложения, бях и на международната среща, организирана в Банкя през 2016 г. Участвал съм и почти на всички годишни прегледи след 1980 г. и имам преки впечатления и информация за Дунавския кон – екстериорен тип, генеалогична структура и стопанско предназначение. В тези времена не можеше да има никакво съмнение в произхода на всеки един индивид от породата, а хората, които се занимаваха със селекцията, въобще в коневъдството, не допускаха дори разговори на тази тема. След 2006 година имах възможността многократно да посещавам конезаводите Мезохегеш и Хортобаги в Унгария и Извин в Румъния. По време на тези посещения имах и официални разговори със селекционерите в тези две страни, откъдето имам и преките впечатления за съвременния екстериорен тип и перспективите за развитие на конете от групата на породата Нониус.

В „доброто старо време“, развъдният процес в коневъдството у нас се провеждаше задължително с участието на научния състав на катедрата по „Коневъдство“ към Зооинженерния факултет и секция „Коневъдство“ към институтите по Животновъдство в страната – Костинброд и Шумен. Имаше и разпределение на породите с които научния състав на тези институции работеха. Дунавската порода коне беше разпределена към катедрата по „Коневъдство“, първо със седалище София, а след това в Стара Загора. Именно поради този факт, Дунавската порода е била проучвана от колектива на катедрата в най-различни направления – екстериор, генеалогична структура, растеж и развитие на младите приплоди, имуногенетичен профил и др. По тези въпроси има издадени за периода 1952 - 2007 г. над 20 публикации, в това число един хабилитационен труд и две дисертации. Членовете на катедрата проф. П. Хаджидимитров, проф. Д. Димитров, проф. Р. Караиванов, проф. Ц. Цанков, проф. Г. Бързев, доц. Д. Добрев и гл. ас. Т. Караджов и тяхната научна продукция по направление конете от Дунавска порода имат голяма роля за развитието и в близкото минало. Разбира се най-голяма и важна роля има проф. Р. Караиванов, който има над 15 публикации на тази тема, а в хабилитационния

си труд „Произход, генеалогическа структура и развитие на Дунавската порода коне“, описва в детайли линейната и фамилната структура на породата и връзката ѝ с породата Нониус. Приносът на проф. Караиванов за развитието на Дунавската порода, не се състои само в посоченото до тук. Той лично е в основата на организирането и създаването на голяма картотека, включваща племенните жребци и кобили, както и много снимки и диапозитиви, които ми бяха изключително полезни при подготвяне на лекцията и настоящия материал.

Всичко това ми даде основание да подготвя вече изнесената на 31.03.2018 г. лекция и да подготвим заедно с екип от научни работници този материал, който вярвам, че ще бъде полезен и интересен за собствениците на коне от Дунавска порода. А те не са малко. Още повече, те заслужават информация, която да им покаже чрез факти миналия развъден процес и какви са днес перспективите за развитие на породата. Също така, собствениците, които влагат ентузиазъм, любов, много труд и финансови разходи, трябва да знаят, че Дунавската порода коне, както всички останали е продукт на колективен труд, а не на самостоятелна работа и еднолични решения.

проф. Г. Бързев
май 2018 год.

ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДУНАВСКАТА ПОРОДА

Предпоставки за създаване. След Освобождението развитието на коневъдството е било една от приоритетните политики на Българската държава. Два изключително важни момента в инициативата за получаване на коне, подходящи за армията и селското стопанство са създаване на конезаводите и развитие на развъдноподобрителната работа. Въпреки това, дълъг период развъдната политика не е била напълно изяснена (Караиванов Р., 1975). В първоначалния период преобладавали конете от леките породи. Тежковозните също са били използвани и то главно в Южна България, но резултата от тяхното действие се оказва незначителен. Едва след 1930 година е възникнал въпросът за създаване на по-масивни, силни и издръжливи коне за създаване на по-модерно и успешно селско стопанство. Едни от тези коне са от породата Нониус. Според Караиванов (1975) през този период се разкриват широки възможности за породата Нониус, която в това направление е превъзхождала останалите породи. Това е и времето, през което се преминава към целенасочена развъдна политика в коневъдството.

Първите научни изследвания и публикации за развитието на Нониус в България са проведени от Димитров Т. (1937), директор на Държавното депо за добитък в гр. Пловдив. В монографията си „Нониус“, авторът подробно разглежда състоянието на тази порода в Унгария, Югославия, Румъния, Чехословакия и България. Обект на проучване са и историческото развитие на породата, кръвните линии, екстериора и телесните измерения. Тук е необходимо да цитираме дословно едно изречение от предговора „Позволявам си да обърна внимание на нашите коневъдци върху кръвните линии, взели участие при изграждането на Нониуса и днес съществуващите такива, за да могат да ги използват най-рационално при развъждането му.“ Тази мисъл, особено актуална днес е подкрепена с педигрета на известните ни четири основни линии и списък, който включва 35 Чистокръвни Английски и 15 полукръвни жребци, включени в развъдния процес.

Особено интересна и полезна е публикацията на проф. Хаджидимитров (1941), в която той представя развитието на Нониуса в Бялослатинска околия и влиянието му върху подобрението на местното коневъдство. Обобщавайки състоянието на развъдноподобрителния процес, авторът препоръчва продължаване на селекционната работа, както в този, така и в други райони определени за използване на Нониуса.

Проучвайки резултатите от развъдноподобрителната работа в Плевенска околия, Димитров Д. (1952) препоръчва да се засили развъждането и разпространението на Дунавския кон, който е по-масивен и с по-голяма

работоспособност. Това проучване всъщност е проведено непосредствено след признаване на Нониуса като Дунавска порода с Министерско постановление № 631 от 1951 год. След този момент се говори вече за Дунавски кон.

На по-късен етап Дунавският кон е проучван в различни аспекти: телесно развитие – Хаджидимитров и Белов 1960; Хаджидимитров 1960; качество на млякото при Дунавски кобили – Караиванов и Георгиев 1960; смилаемост на фуражите при бременно-кърмещи Дунавски кобили – Караиванов 1962; влияние на тренинга върху телесното развитие – Хаджидимитров 1963; кръстосване с Руска рисиста порода – Хаджидимитров и Белов 1964; усъвършенстване на конете от Дунавска порода – Хаджидимитров и съавтори 1964.

Изключително голям принос при проучване на Дунавската порода коне има проф. Караиванов. В редица свои изследвания, Караиванов 1963, 1971, 1975 и Караиванов и съавтори 1989, анализира резултатите от облагородителното кръстосване и представя в детайли генеалогичната структура на породата, както и ролята на породата Нониус върху общото развитие на коневъдството в Югоизточна Европа. Дунавската порода е била проучвана и в други аспекти: вътрешнопородна диференциация – Бързев 1988; 1990; оценка на развъдна стойност – Караджов 1997; репродуктивни признаци – Караджов 1997; динамика в линейната структура на породата – Бързев и съавт. 2007.

Анализът на резултатите от проучванията показва динамичност в развитие на породата и превръщането и в утвърдена порода от лековпрегатен тип. В своите проучвания проф. Караиванов представя породата като отличаваща се със среден ръст, масивно телосложение, удължено и с масивна костна система. Дунавските коне се отличават по краниометричните си характеристики от останалите породи, развъждани в нашата страна. По темперамент те са спокойни и имат отлични впрегатни качества.

Говорейки вече за порода Дунавски кон, трябва да уточним и значението на зоотехническото понятие „порода“. Обобщавайки значението му според различни автори, породата е група животни с общност в произхода, с близки генетични, екстериорни и продуктивни качества, които могат да се развъждат вътрешно. Породите коне, както и другите селскостопански животни, са създадени чрез продължителна и целенасочена зоотехническа работа и винаги са дело на упорит и компетентен колективен труд. Имайки своите екстериорни и стопански характеристики, полукръвните породи, каквато е и Дунавската, имат нужда от усъвършенстване, както в екстериорна, така и в продуктивна насоченост. Най-често за тази цел се прилага

облагодородителното кръстосване, задължително съпътствано с предварителен строг подбор на родителските двойки и строг отбор на получените приплоди.

Една от най-важните характеристики на породата е **еднородност** на морфологичните, физиологичните, конституционните и стопанско полезните качества на животните, които принадлежат към дадената порода. Ако трябва да обобщим това понятие за Дунавските коне, означава, че те трябва да са еднородни по основните екстериорни характеристики, цвят, конституционен тип и стопански качества.

Общността в произхода трябва да се разглежда като резултат от продължителна работа с определена група животни, в която изпъкват определени разплодници. На тази основа се залагат и развиват линиите и фамилиите в породата. Изключение правят случаите, когато с цел разширяване на генеалогичната основа на породата или усъвършенстването ѝ чрез облагодородително кръстосване се допуска използването на разплодници от други породи.

Под **константност** трябва да разбираме способността на животните от породата да запазват устойчиво нейните характерни белези в продължение на редица поколения. На това се дължи и възможността определените характеристики на породата да се предават на всяко следващо поколение. Обратно, **изменчивостта** е противоположно качество, което осигурява възможността за усъвършенстване и прогрес на породата.

Изходни породи и методи на развъждане. Дунавският кон е създаден в конезавод „Клементина“ край гр. Плевен. Според Хаджидимитров 1956, основа на племенното ядро са били жребци и кобили от породата Нониус, внесени от Унгария, Чехословакия и Югославия. Жребците Нониус са били кръстосвани с Англоарабски, Полукръвни ездови и местни подобрени кобили. Караиванов (1971) съобщава, че за разплод са били използвани арабски, полукръвни, местно подобрени, донски, унгарски, полутежковозни и други кобили. Стремешът в онзи период е бил да се съберат и поставят при добри условия на хранене и гледане определени групи коне, с оглед да се произведат по-едри жребци производители. За основа на стадото послужили жребци и кобили с различна породна принадлежност. Първият внос бил направен от Унгария през 1893 год. Внесени са били коне от породата Нониус, Липицански, Рисаци, Англоарабски, Шагия и др., а по-късно незначителен брой Чистокръвни коне от Франция. В началото за период от 25 години било извършвано безсистемно кръстосване.

За разлика от работата по създаване на останалите български породи (Караиванов 1975), при Дунавската са използвани освен жребци и кобили от породата Нониус. Това налага в началния етап от развъдната работа да се

прилага чистопородно развъждане на коне от породата Нониус, които са послужили и за основа на племенното стадо. Заедно с това е било прилагано и поглъщателно кръстосване спрямо останалите кобили. Този метод е прилаган не само в конезавода, но и в голяма част от районите, където са били разпределени Нониусите. Към една незначителна част от конете е прилагано и възпроизводително кръстосване. Тези три развъдни методи, заедно със строгия отбор и подбор са допринесли за създаването на един своеобразен тип български Нониус, който се различава от развъждания в Унгария, Румъния, Югославия и Чехословакия.

ЕКСТЕРИОРНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДУНАВСКИЯ КОН. ТЕЛЕСНИ ИЗМЕРЕНИЯ.

В хабилитационния си труд „Произход, генеалогична структура и развитие на Дунавската порода коне“ проф. Караиванов (1975) разглежда в детайли екстериорната и краниометричната характеристика на конете от тази порода. Описанието, което правим по-долу, краниологичните и телесните измерения приложени в подкрепа на описанието са взети и напълно идентични с тези, публикувани в посочения по-горе труд. Позволили сме си само да съкратим текстовата част, като интерпретацията запазва основната характеристика, представена от автора.

Според Караиванов (1975) развъжданият у нас Дунавски кон има масивна глава, но грубите форми и изпъкналия профил са избегнати чрез селекцията

Таблица 1

Средни размери на главата

Породи	Дълж. на главата	Ширина на челото		Индекс за голямоглавост
		Абсол. в см	В % от дълж. на главата	
Арабска	56,18	21,15	37,64	37,21
Чистокр. английска	58,96	22,45	38,07	36,41
Източнобълг.	58,68	22,33	38,05	36,20
Плевенска	59,77	23,27	39,13	37,38
Дунавска	60,46	23,15	38,28	38,10

Анализът на данните в Таблица 1 показва и по трите признака – дължина на главата, широчина на челото и индекс на голямоглавие, най-високи стойности, малки изключения има при конете от Дунавска порода. Незначителни са различията само при Плевенската порода, при която широчината на челото е с по-високи стойности. Това е обяснимо, като се има предвид силно изразения англоарабски тип на тази порода. Индексите за широкочелост и голямоглавие показват подчертана масивност на главата при Дунавските коне в сравнение с останалите породи. Изключение при индекса за широкочелост отново правят конете от Плевенска порода. Според автора, основната част от конете за проучвания период имат добре развита глава в хармонично съотношение с общото развитие на тялото.

В Таблица 2 са представени данните за дължина на шията при същите пет породи. В това отношение с най-високи абсолютни стойности е дължината на шията при Дунавските коне. Изразена в процент от височината при холката заема междинно положение. При процентното съотношение спрямо дължината на тялото и дължината на главата Дунавските коне имат най-малки показатели.

Таблица 2

Дължина на шията при кобили от развъжданите у нас породи

Порода	Дължина на шията			
	В см	В % от вис. при холката	В % от дълж. на тялото	В % от дълж. на главата
Арабска	69,37	46,03	46,77	123,40
Чистокр. Английска	71,37	44,07	44,92	121,04
Източнобълг.	72,04	44,45	45,11	122,76
Плевенска	70,65	46,31	43,72	118,70
Дунавска	71,65	45,15	43,41	118,50

Холката при Дунавските коне е висока, добре развита и образува широка площ за залавяне на мускулите. При по-голямата част от конете дорзалните израстъци на гръдните прешлени са силно развити и от тях се очертава дълга и сравнително висока холка. Гърбът и поясницата са дълги, от което се обуславя и по-голямата дължина на тялото.

В Таблица 3 са представени данните за дължината на тялото при сравняваните пет породи. Значително по-високи стойности - 165,05, се наблюдават при конете от Дунавска порода. Тази тенденция се наблюдава и при дължината на гръдния кош – 111,95 см. Дължината на тялото изразена в проценти от височината при холката отново показва най-високи стойности (104,02) при Дунавските коне, докато при типично ездовите коне тези стойности са под 100 см.

Същата тенденция се запазва и по отношение на дължината на гръдния кош. Той е широк, дълбок и с леко закръглени ребра. За конете от Дунавска порода той е 60,93 см, докато при останалите породи се движи от 56,00 до 57,15 см. Широчината на гръдите има средна стойност 45,43 см. Изразена в процент от височината при холката е 31,15. За арабската порода тези стойности са твърде ниски – 25,39.

Обхвата на гръдния кош е средно 196,83 см с отклонения 187-205 см. Изразен спрямо височината при холката е 122,00 %. Дължината, дълбочината, широчината и обхвата на гръдния кош при Дунавските коне показват най-голяма масивност в сравнение с останалите породи. (Таблица 3).

Таблица 3

Дължина на тялото

Порода	Дълж. на тялото	Дълж. на гр. кош	Дълж. тяло в % от вис. при холка	Дълж. гърди в % от вис. холка	Шир. гърди в % от дълб. гър.
Арабска	150,79	79,35	99,00	63,00	56,00
Чистокр. Английска	158,87	104,59	98,11	65,58	57,15
Източнобълг.	159,68	104,96	99,58	64,76	56,06
Плевенска	161,57	108,64	101,49	68,29	57,07
Дунавска	165,05	111,95	104,02	67,82	60,98

Дължината на крайниците при дунавските коне е средно 91,36 см с вариране от 84 до 102 см. Изразени в процент от височината при холката имат стойност 56,62. Сравнен с останалите породи индекса за дългокракост при Дунавските коне е по-малък с 3,86 % от Арабската, 2,52 % от Чистокръвната английска и с 3,22 % от Източнобългарската порода. Тези данни показват, че конете от Дунавска порода имат по-къси крайници, което е характерно за впрегатните породи.

Крупата е добре развита, масивна, достатъчно дълга и широка. Средната и дължина е 58,28 см и представлява 36,27 % от височината при холката. Широчината на крупата е 55,50 см и представлява 34,40 % от височината при холката.

Таблица 4
Средни телесни измерения на кобили от Дунавска порода

Измерения	n	x	Sx	S	C	L-L₁
Вис. при холката	53	161,33	0,35	2,53	1,56	157-167
Дълж. на тялото	53	165,77	0,45	3,29	1,98	158-173
Обхв. на гърдите	53	196,83	0,57	4,11	2,08	187-205
Обхв. на свирката	53	21,62	0,06	0,49	2,26	20,8-22,6
Вис. при лакътя	53	91,36	0,30	2,50	2,73	84-97
Дълж. на шията	53	71,65	0,31	2,57	3,58	67-78
Дълж. на гръден кош	53	111,95	0,53	4,31	3,84	105-122
Дълбоч. на гръден кош	53	74,56	0,21	1,75	2,34	70-78
Шир. на гр. кош	53	45,43	0,36	2,93	6,44	36-50
Дълж. на главата	53	60,46	0,22	1,80	2,97	57-64
Шир. на челото	53	23,15	0,07	0,59	2,55	22-24
Дълж. на крупата	53	58,52	0,34	2,80	4,78	53-69
Шир. на крупата	53	55,50	0,31	2,53	4,55	49-66
Живо тегло	53	557,00	4,03	32,80	5,89	480-620

Дунавските коне имат масивна костна система. Обхвата на свирката е средно 21,62 см с граници на вариране 20,8 – 22,6 см.

Според Караиванов (1975) Дунавските коне се отличават от останалите породи с масивна глава, средно дълга шия и много добре изразена холка. Гърбът и поясницата са удължени, което дава изменение в телосложението, характерно за впрегатния тип коне. Крайниците имат добре развита костна система, но се отличават със сухост и са покрити с плътна мускулатура и добре изразени сухожилия. Кожата е плътна, покрита с плътни покривни косми, гривата и опашката са покрити с дълги предпазни косми.

Конете от Дунавска порода се отличават с плътна конституция, спокоен темперамент и добра работоспособност.

По телесни измерения и екстериорни характеристики Дунавската порода е типично впрегатен тип, отличаваща се със среден ръст, масивно телосложение, удължено тяло и масивна костна система.

ПОПУЛАЦИОНЕН СТАТУС И РАЗВЪДНА ПОЛИТИКА

Брой на конете в породата. Обособяването на по-големи групи разплодни животни и признаването им като породи е свързано с фактори, които обуславят тяхното поддържане. Такива са географскоклиматичните, социално-икономическите условия и човешкия труд. За пълната характеристика на породата освен посочените по-рано особености, трябва да посочим още един важен елемент – **достатъчен брой животни.**

Примерите в коневъдството в световен мащаб са различни. Най-известните Европейски породи – Хановерска, Холщайнерска, Сел Франсе, Олденбургска и други, поддържат популации с около 10-20 000 броя кобили и 500-600 броя жребци принадлежащи към определен брой линии. При впрегатните породи броят на племенните коне е значително по-малък. За условията на нашата страна, минималния брой на елитните племенни кобили трябва да е около 200. Трябва да се има предвид и факта, че малкият брой племенни кобили е свързан с необходимостта от поддържане на по-голям брой линии – минимум 7-8.

В таблици 5 и 6 е представен средногодишният брой разплодни животни и техните кончета в конезавод „Клементина“ по години и десетилетия. За първото десетилетие, средногодишният брой кобили в разплодното стадо е бил 83, а броя на жребците е 8. Броят на подрастващите кончета (новородени и до 3 години) е 162.

Таблица 5

Средногодишен брой на конете

Година	Брой по категории										
	Жребли	Кобили	Мъжки кончета до 4 г.	Мъжки кончета до 3 г.	Мъжки кончета до 2 г.	Мъжки кончета до 1 г.	Женски кончета до 4 г.	Женски кончета до 3 г.	Женски кончета до 2 г.	Женски кончета до 1 г.	Жребли станции
1961	9	101	29	37	41		30	31	30		
1962	8	87	35	40	31		25	25	46		50
1963	8	82	35	30	31		24	43	36		46
1965/1966	8	93	21	27	25		25	26	28		47
1967/1968	6	78	15	22	40		22	17	31		
1968/1969	7	76	13	25	35		11	21	33		
1969/1970	10	70	11	23	17		14	18	34		
Средногодишен бр.	8	83	22	29	31		21	25	34		47
1970/1971	5	66	14	16	28		9	33	23		
1971/1972	4	57	3	13	27		15	12	19		
1972/1973	5	62	10	18	23		8	17	24		
1973	4	64	2	8	19		4	12	21		
1974	4	55	7	11	24		5	10	13		
1975	5	51	4	9	14		6	7			
1976	5	55	3	9	13		6	10	19		
1977	7	56	9	10	18		8	17	11		
1978	7	64	10	12	13		11	9	11		
1979	7	63	6	12	15		9	7	16		
1980	5	60	4	5	8		2	10	20		
Средногодишен бр.	5	59	6	11	18		7	13	13		
1981	5	53	3	6	17		9	12	15		
1982	6	54	2	9	17		6	10	23		
1983	6	47	2	6	13		5	15	11		
1984	5	47	6	10	16	2	14	9	9	7	
1986		52	6	8	7	11	5	8	14	15	12
1987	3	49	6	7	8	12	7	9	15	10	12
1988	5	45	6	8	12	20	8	13	10	14	
1989	4	42	6	10	19	16	8	9	14	14	
1990	4	43	7	10	14	8	6	6	11	18	10
Средногодишен бр.	4	48	4	8	13	11	7	10	13	13	11
1992	5	35	4	5	9	11	5	13	14	9	
1993	4	35	4	6	11	17	13	10	8	6	
1994	8	32	3	7	11	8	7	5	6	7	
1995	4	36	2	5	5	7	4	6	7	2	11
1996	4	30		2	6	13	6	3	2	12	10
1997	3	29	2	4	7	8	2	2	8	9	9
1998	5	31	3	5	4	9	2	8	8	6	9
1999	4	31	3	2	3	2	5	6	4	1	9
Средногодишен бр.	4	32	3	4	7	9	5	6	7	6	9

Проследявайки промяната на поголовието по десетилетки ясно се вижда тенденцията към силно редуциране на броя на конете при всички категории. Също така, трябва да отбележим и малкият брой новородени кончета, който е свързан с намаляването на броя на кобилите, но и същевременно показва много нисък брой на получени кончета за последните две десетилетия. Караиванов (1975) посочва един значително висок процент - 74,45 новородени кончета за период от 10 години (1965-1974). В нашият случай новородените кончета са около 50 % от всички налични кобили. Ако се проследят данните за всички покрити и заплодени кобили, този процент вероятно ще е незначително над 50.

Таблица 6
Средногодишен брой коне по категории за периода 1960 - 2017 година

Година	Брой по категории				Всичко
	Жребци	Кобили	Подрастващи кончета	Родени кончета	
1961 – 1970	8	83	162		253
1971 – 1980	5	59	68		132
1981 – 1990	4	48	55	24	131
1991 - 1999	4	32	32	15	83
2014 – ДПК	20	72	63	9	164
Регистър	3	76	49	9	137
2017 – ДПК	120	366			486
Регистър					
ОБЩО	164	736	429	57	1 386

По данни на НАК, взети от официално публикуван бюлетин през 2014 г., контролираните дунавски коне в ДПК и регистър са общо 357 броя от които 148 бр. са кобили, а за 2017 г. те са 366 броя. Прави впечатление ниският брой на новородените кончета – общо 18 за 2014 год.. Основавайки се на този факт, можем да си зададем въпроса – по какъв начин се увеличава броя на контролираните коне от Дунавска порода при такъв нисък естествен прираст, тъй като през 2017 г. общия брой е нараснал на 486.

Посоченият по-горе минимален брой кобили дава възможността за развъждане на дадена порода, без да е застрашена от родствено съешаване. Проследявайки динамиката в популационния статус на породата, виждаме, че броя на кобилите по годишните списъци на конезавод „Клементина“ е далеч под изискванията. Вероятно е имало заводски кобили в частните стопани, но за проучвания период, те не се считаха за племенни и не се контролираха. Базирайки се на ниския брой новородени кончета, едва ли броят на кобилите, собственост на частни стопани е бил много голям. Следствие на това, можем

категорично да заявим, че броят на кобилите от Дунавска порода е бил винаги под критичния минимум.

В тази връзка, едно наше проучване през деведесетте години на миналия век показва, че при 48 кобили средно за периода 1981-1990 год., 35 от тях са представителки на седем от известните фамилии в породата. От тях 12 бр. са от фамилията на Жандарма, 10 бр. са от фамилията на Мара Ю, 5 бр. от фамилията на Норвегия, 3 бр. от фамилията на Нонка, по 2 бр. от фамилиите на Алена II и Леска II, а от фамилията на Фрайла – 1 бр. При наличието на жребци само от 4 линии (Здравко, Лидер, Храбър и Калиф) още в този момент бяха налице предпоставки за принудителен инбридинг. В действителност прилаганият инбридинг тогава беше на две нива: първо – по отношение на един прародител и второ – комплексен инбридинг – по отношение на два или три прародители. Близко родствено развъждане в този момент беше прилагано само при една кобила, по отношение на Храбър, но темповете на нарастване на инбридинга, изчислени по метода на Фолконер (1986) бяха сравнително високи. Според автора, степента с която нараства инбридинга в стадото за едно поколение, може да се движи в рамките на 0,5-2%. В нашият случай този коефициент беше 2,7 %, което показва, че нарастването на инбридинга в стадото за проучвания период надхвърля желаното ниво.

Развъдна политика. В много от срещите и разговорите, които сме водили със собствениците на Дунавски коне, често обсъждахме някои „чисти“ и „нечисти“ жребци или кобили. Необходимо е да отбележим, че правилният термин в такива случаи е чистопородни коне или кръстоски. Дали някои „нечисти“ коне попадат в групата на кръстоските, зависи от това, кои породи като подобрители са приети в Развъдната програма. В този смисъл, всички приплоди на жребци от Чистокръвна английска и Нониус породи са чистопородни Дунавски коне.

Анализът в исторически аспект показва и някои не дотам известни факти. Така например, част от кобилите, станали основоположнички на фамилии са от различен произход: Жандарма и Акула са англоарабски, а Леска II е полукръвна английска кобила.

Малко известен факт е и използването за разплод на жребеца Гуслар от Руска рисиста порода. Проследявайки достъпните ни материали, установихме, че за периода 1953-1966 г. от Гуслар са получени 62 приплода. От неговите синове Глухар и Горделив са получени 29 приплода, от които само един е от Глухар. От всички тези 91 кончета кръстоски, 13 женски кончета са включвани поетапно за разплод като кобили майки: Графа, Горка, Грижа, Графитна, Гулия, Градина, Грифа, Графиня, Ганга, Гвардия, Гондила, Гривна и Гюлхана.

Хаджидимитров и Белов (1964) подробно описват целта и резултатите

от тази развъдна политика. Основната цел е била, при наличието на Дунавската порода, като коне с добър екстериор и здрава конституция да се увеличи бързината на движението. По този начин се е очаквало да се увеличи обема на извършваната тогава полска и транспортна работа с коне от тази порода. Авторите насочват проучването си не само към скоростта на движение, но и отчитат развитието и растежа на получените приплоди. Те посочват, че чистопородните Дунавски кончета имат превес в растежните си способности до двегодишна възраст, но на тригодишна възраст настъпва обрат, като кончетата-кръстоски догонват и изпреварват чистопородните по редица измерения.

Скоростта е била отчитана на хиподрума на дистанция от 1 600, 1 800 и 2 400 м. Получените резултати показват значително по-добри постижения за кончетата-кръстоски. От всички данни и изводи, авторите правят заключение, че резултатите от кръстосването на Дунавски кобили със жребец от Руска рисиста порода са благоприятни и правят препоръка тези кръстосвания да продължат.

Почти по същото време започва и използването на жребци от Чистокръвна английска порода. Целта е била да се получат коне за спорта – така наречените български „хънттери“. Това облагородително кръстосване е било провеждано, както в племенното стадо в конезавода, така и в племенното ядро от Дунавски кобили, сформирани към катедра „Коневъдство“. В конезавод „Клементина“ са използвани 19 броя Чистокръвни английски жребци – Ефир, Мистър Тори, Сантьяго, Цезар, Амиго, Мирабо, Нем Игаз, Астер, Милен, Галего, Мадрас, Драцедион, Медал, Негаватор, Градус, Надир, Дарен, Дигай и Дик. От тези кръстосвания са получени 146 приплода, а от тях за разплод са включени 16 женски кончета: Елда, Елиза, Ехидна, Монголия, Мода, Суха, Съдинка, Мента, Метална, Малина, Андрона, Ахелоя, Елана, Мандолина, Молитва и Находка. В определен момент от проучвания период са използвани и три Хановерски жребца: Да Капо, Домат и Дервиш – оставили общо 12 кончета кръстоски.

Имената на кобилите от тези кръстосвания посочваме, за да може всеки собственик на коне от Дунавска порода да проследи родословието на своите коне и открие връзка с тях, ако има такава.

Както посочихме по-горе Чистокръвни английски и Хановерски жребци са използвани и в племенното ядро от Дунавски кобили при катедра „Коневъдство“. През първите години от сформиранието му до 1964 г. са били използвани жребци с най-различен произход – Плевенски, Източнобългарски и Арабски. След като роденото през 1965 година мъжко конче Грозд от Геодез е продадено в Дания, се използват само жребци от Чистокръвна английска

порода. След импортирането на първите Хановерски жребци през 1978 година, интереса към жребците от Чистокръвна английска порода намалява. От тези кръстосвания са получени 157 кончета. Някои от тях послужиха като основа за създаването на породата „Български спортен кон“.

В заключение трябва отново да отбележим, че използването на жребци от породи подобрителки, съгласно Развъдната програма е правилно. Техните приплоди се считат за чистопородни, а не за кръстоски. Този метод на кръстосване (облагодородително) е основата за поддържане и усъвършенстване на породата от една страна и разширяване на генеалогичната основа от друга. Само по този начин ще се запази Дунавската порода с качествата, които всички знаем – лековпрегатен кон със селскостопанска насоченост.

В същност възможностите за развитие на породата са следните:

- Запазване на Дунавския кон като лековпрегатен, подходящ за селското стопанство.
 - Използване на чистокръвни английски жребци за получаване на кръстоски за спорта.
 - Олекотяване на ползвателния тип и производство на коне за шампионатни впрягове. Този вариант, както и първия е възможен, чрез използване на подходящи жребци от породата Нониус.
-

СНИМКИ ЖРЕБЦИ

Жребец Гуслар

Жребец Горделив

Жребец Дурцаш

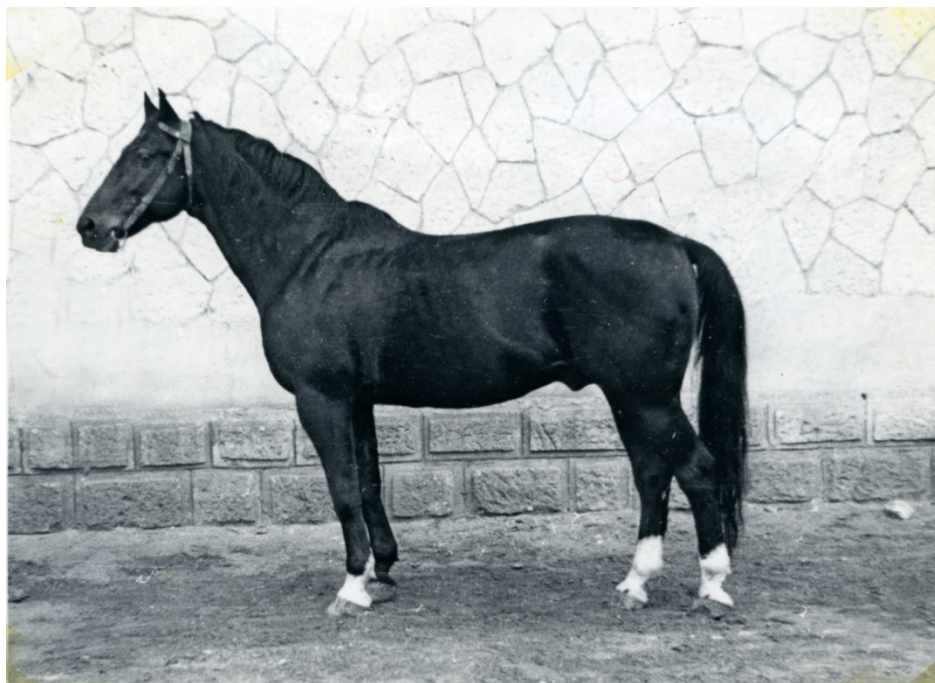
Жребец Дахман

Жребец Зрител

Жребец Лидер

Жребец Храбър

Жребец Хиподром

Жребец Искър

Жребец Издател

Жребец Израел

Жребец Изход

Жребец Торпедо

Жребец Гудех

Жребец Рехав

Жребец Конго

